

به نام خداوند بخشنده مهربان
In the Name of Allah, the Compassionate the Merciful

فقه او٢

حسين عندليب

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی، فراروی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پایبندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این رو، مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه‌السلام و مقام معظم رهبری علیه‌السلام می‌باشد.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، اقتضا دارد که دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم، با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند، گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی و پژوهشی، درگرو نظام منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه، نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد.

«جامعة المصطفی علیه‌السلام العالمية» به‌عنوان بخشی از این مجموعه، که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیرایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون آموزشی و پژوهشی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی علیه‌السلام

فهرست

- مقدمه ۲۱
- آشنایی با درس ۲۱
- ضرورت ۲۱
- جایگاه درس فقه ۱ و ۲ در منظومه فقهی ۲۳

درس فقه ۱

رشته: دین و رسانه مقطع کارشناسی ارشد

- درس اول: حقیقت ملک و مال ۲۹
- ماهیت ملک ۲۹
- ماهیت مالکیت ۳۲
- ماهیت مال ۳۴
- شباهت‌ها و تفاوت‌های ملک و مال ۳۷
- درس دوم: انواع و اقسام ملک و مال ۴۱
- انواع و اقسام مالکیت از دیدگاه فقه ۴۲
۱. مالکیت خصوصی ۴۲
۲. مالکیت عمومی ۴۳
۳. مالکیت دولتی ۴۴
- انواع و اقسام مالکیت از دیدگاه قانون و حقوق ۴۴

۴۵. مالکیت عین و منفعت _____
۴۵. مالکیت اولیه و ثانویه _____
۴۶. مالکیت خصوصی، عمومی و دولتی _____
۴۸. انواع و اقسام مال _____
۴۹. مالیت سایت و شبکه‌های مجازی _____
۵۳. درس سوم: تعریف حق و حکم _____
۵۳. تعریف حق _____
۵۴. تعریف حکم _____
۵۵. ارکان حق _____
۵۷. مراحل حق _____
۵۷. ۱. اعتبار حق برای افراد _____
۵۷. ۲. اجرای حق _____
۵۸. مراتب حکم _____
۶۱. درس چهارم: اقسام حق و حکم _____
۶۱. اقسام حق _____
۶۵. اقسام حکم _____
۶۵. ۱. حکم تکلیفی _____
۶۶. ۲. حکم وضعی _____
۶۷. ۳. اقسام حکم تکلیفی و وضعی _____
۶۷. تفاوت حق و حکم _____
۶۸. ۱. دیدگاه آیت‌الله خوئی _____
۶۹. ۲. دیدگاه محقق اصفهانی _____
۷۱. درس پنجم: شرط و اقسام آن (۱): مفهوم و ماهیت شرط _____
۷۱. شرط در لغت و اصلاح _____
۷۴. دیدگاه فقها درباره ماهیت شرط _____

۱. دیدگاه شیخ انصاری ۷۴
۲. دیدگاه محقق ایروانی ۷۶
۳. دیدگاه آیت الله خویی ۷۷
۴. دیدگاه صاحب عروة ۷۷
۵. دیدگاه امام خمینی رحمته الله علیه ۷۸
- درس ششم: شرط و اقسام آن (۱): اقسام شرط، شرایط صحت شرط ۸۱
- شرط صریح و ضمنی ۸۱
- شرط ابتدایی، بنایی و ضمنی ۸۴
- شرط صفت، نتیجه و فعل ۸۶
- درس هفتم: شرط و احکام آن (۱): احکام شروط صحیح، شروط باطل و شروط مبطل ۹۱
- شرط صحیح، باطل و مبطل ۹۱
- احکام شروط صحیح ۹۱
- شروط باطل ۹۳
۱. شرطی که انجام آن غیر مقدور باشد ۹۴
۲. شرطی که در آن نفع و فایده نباشد ۹۴
۳. شرط نامشروع ۹۵
- شروط مبطل ۹۵
۱. شرط خلاف مقتضای ذات عقد ۹۵
۲. شرط مجهولی که جهل به آن موجب جهل به عوضین است ۹۶
- درس هشتم: شرط و احکام آن (۲): لزوم وفا به شرط و ادله آن ۹۹
- ادله وفا به شرط ۹۹
- حدیث اول ۹۹
- حدیث دوم ۹۹
- حدیث سوم ۱۰۰
- حدیث چهارم ۱۰۰

۱۰۰. حدیث پنجم _____
۱۰۰. حدیث ششم _____
۱۰۱. بررسی اسناد روایات _____
۱۰۱. بررسی دلالت روایات _____
۱۰۲. ۱. شرط، الزام و التزام تابع یا اعم؟ _____
۱۰۲. ۲. صدق شرط بر معاطات، عقود ملفوظ و ایقاعات _____
۱۰۳. ۳. اطلاق شرط بر قرارهای پایه عقد _____
۱۰۴. ۴. اطلاق شرط بر بناهای عرفی _____
۱۰۵. ۵. رابطه شرط و انگیزه قرارداد _____
۱۰۷. درس نهم: ماهیت عقد و احکام آن (۱): مفهوم شناسی و ماهیت عقد _____
۱۰۷. عقد در لغت _____
۱۰۸. عقد در اصطلاح فقهی _____
۱۰۹. عقد در اصطلاح قرآن و سنت _____
۱۱۱. مقارنه «عقد» و «عهد» _____
۱۱۵. درس دهم: ماهیت عقد و احکام آن (۲): تطور مفهوم و مصادیق عقد، احکام عقد _____
۱۱۵. عقود مستحدث (جدید و نوپیدا) _____
۱۱۶. ۱. اندیشه عدم شمول _____
۱۱۷. نقد اندیشه عدم شمول _____
۱۱۷. ۲. اندیشه شمول _____
۱۱۸. احکام و آثار عقود _____
۱۱۸. ۱. آثار عمومی عقود و معاملات _____
۱۲۰. ۲. آثار و احکام عقد لازم بیع _____
۱۲۰. الف) مالکیت مبیع _____
۱۲۰. ب) ضمانت فروشنده بر جبران نقص مبیع _____
۱۲۱. ج) ضمانت فروشنده بر عیوب پنهانی _____
۱۲۲. ۳. آثار و احکام عقد غیر لازم هبه _____

- درس یازدهم: اقسام عقد (۱): عقد لازم، عقد جایز، عقد معاوضی و غیر معاوضی _____ ۱۲۵
- عقد لازم و جایز _____ ۱۲۵
۱. تعریف عقد لازم و جایز _____ ۱۲۵
۲. مبانی لزوم و جواز _____ ۱۲۶
۳. اصل لزوم _____ ۱۲۷
- عقد معاوضی و غیر معاوضی _____ ۱۲۸
۱. مبنا و ماهیت عقود معاوضی و غیر معاوضی _____ ۱۲۸
۲. فایده تقسیم عقد به معاوضی و غیر معاوضی _____ ۱۲۹
- درس دوازدهم: اقسام عقد (۲): عقد مسامحی و مغابنی، عقد تملیکی و عقد عهدی _____ ۱۳۵
- عقد مسامحی و مغابنی _____ ۱۳۵
- عقد تملیکی و عقد عهدی _____ ۱۳۷
- درس سیزدهم: آزادی عقود: توقیفی بودن یا آزادی عقود _____ ۱۴۳
- دیدگاه توقیفی بودن عقود _____ ۱۴۳
- نقد دیدگاه توقیفی بودن عقود _____ ۱۴۵
- دیدگاه آزادی عقود _____ ۱۴۵
- اطلاق مقامی پشتوانه آزادی عقود _____ ۱۴۷
- درس چهاردهم: مشترکات قراردادها (۱): ارکان عقد و احکام آن _____ ۱۵۱
- ارکان عقد در فقه _____ ۱۵۱
- طرفین عقد _____ ۱۵۱
- ارکان عقد در قانون _____ ۱۵۳
۱. قصد و رضای طرفین _____ ۱۵۴
۲. اهلیت _____ ۱۵۵
۳. مورد معامله _____ ۱۵۶
۴. جهت معامله _____ ۱۵۷

- درس پانزدهم: مشترکات قراردادهای (۲): اراده و اجزای آن _____ ۱۵۹
- اراده باطنی و ظاهری _____ ۱۵۹
- ترجیح اراده باطنی یا اراده ظاهری _____ ۱۶۰
۱. ترجیح اراده ظاهری _____ ۱۶۰
۲. ترجیح اراده باطنی _____ ۱۶۱
- دیدگاه برگزیده در ترجیح اراده باطنی یا ظاهری _____ ۱۶۱
- درس شانزدهم: مشترکات قراردادهای (۳): اعلام اراده به وسیله لفظ، اشاره، نوشته و فعل _____ ۱۶۵
- اعلام اراده با لفظ _____ ۱۶۵
- اعلام اراده با اشاره _____ ۱۶۶
- اعلام اراده با نوشته _____ ۱۶۶
- اعلام اراده با فعل _____ ۱۶۷
- درس هفدهم: ایجاب و قبول و احکام آنها _____ ۱۷۱
- تعریف ایجاب و قبول _____ ۱۷۱
- شرایط ایجاب و قبول _____ ۱۷۲
۱. صراحت لفظ _____ ۱۷۲
۲. عربی بودن الفاظ _____ ۱۷۳
۳. ماضی بودن الفاظ _____ ۱۷۳
۴. موالات بین ایجاب و قبول _____ ۱۷۳
۵. تنجیز _____ ۱۷۴
۶. عدم تعلیق _____ ۱۷۴
۷. مطابقت ایجاب و قبول _____ ۱۷۵
۸. مقدم داشتن ایجاب بر قبول _____ ۱۷۶
- درس هجدهم: عوامل زوال ایجاب (۱) _____ ۱۷۹
- چیستی زوال ایجاب _____ ۱۷۹
۱. استرداد _____ ۱۸۰

- ۱۸۱ امکان رجوع در ایجاب ساده و مهلت دار
- ۱۸۳ ۲. مرگ
- ۱۸۷ درس نوزدهم: زوال ایجاب (۲)
- ۱۸۷ حجر
- ۱۸۹ جنون وملحقات آن
- ۱۸۹ انقضای مهلت
- ۱۹۰ رد
- ۱۹۱ انتقای موضوع
- ۱۹۵ درس بیستم: شروط متعاقدين (۱)
- ۱۹۵ اهلیت طرفین
- ۱۹۸ قصد طرفین
- ۲۰۳ درس بیست و یکم: شروط متعاقدين (۲): اختیار و رضایت طرفین قرارداد
- ۲۰۳ اختیار و رضایت طرفین قرارداد
- ۲۰۹ درس بیست و دوم: شروط عوضین (۱): مال و ملک بودن، طلق بودن
- ۲۰۹ مال و ملک بودن
- ۲۱۱ طلق بودن
- ۲۱۷ درس بیست و سوم: شروط عوضین (۲): قدرت بر تسلیم، علم به مقدار عوضین
- ۲۱۷ قدرت بر تسلیم
- ۲۲۰ علم به عوضین
- ۲۲۵ درس بیست و چهارم: قاعده «إِنَّمَا يَحِلُّ الْكَلَامُ وَيَحْرَمُ الْكَلَامُ»
- ۲۲۵ سند قاعده
- ۲۲۷ معنای قاعده
- ۲۳۱ تطبیقات قاعده

- درس بیست و پنجم: قاعده «العقود تابعة للقصد» _____ ۲۳۳
- معنای قاعده _____ ۲۳۳
- مدرک قاعده _____ ۲۳۴
- تطبیق قاعده در معاملات بانکی _____ ۲۳۵
- درس بیست و ششم: قاعده الناس مسلطون علی اموالهم (۱) _____ ۲۳۹
- سند قاعده _____ ۲۳۹
- دلالت قاعده _____ ۲۴۰
- توسعه در مفاد قاعده و شمول بر غیر اموال _____ ۲۴۲
- درس بیست و هفتم: قاعده الناس مسلطون علی اموالهم (۲) _____ ۲۴۷
- قاعده سلطنت، ظرفیت‌ها و محدودیت‌ها _____ ۲۴۷
- تطبیقات قاعده _____ ۲۴۹
۱. سلطنت بر اراضی، فضا و معادن _____ ۲۴۹
۲. مالکیت فکری _____ ۲۵۱
۳. سلطه بر اسقاط حق و ازاله مالکیت _____ ۲۵۱
- درس بیست و هشتم: مسائل مستحدثه عقود: انواع عقود بانکی و بررسی احکام آنها (۱) _____ ۲۵۵
- عقد مضاربه _____ ۲۵۵
- مشارکت مدنی _____ ۲۵۷
- مشارکت حقوقی _____ ۲۵۸
- فروش اقساطی _____ ۲۵۸
- معاملات سلف _____ ۲۵۹
- درس بیست و نهم: مسائل مستحدثه عقود: انواع عقود بانکی و بررسی احکام آنها (۲) _____ ۲۶۱
- اجاره به شرط تملیک _____ ۲۶۱
- مزارعه _____ ۲۶۳
- مساقات _____ ۲۶۳
- جعل _____ ۲۶۴

- خرید دین ۲۶۴
- سرمایه‌گذاری مستقیم ۲۶۶
- درس سی‌ام: مسائل مستحدثه عقود: بررسی احکام جوایز بانکی ۲۶۹
- مبانی و ادله فقهی ۲۶۹
۱. قمار بودن ۲۶۹
۲. غرر بودن ۲۷۰
۳. سفهی بودن ۲۷۱
۴. مصداق ازام بودن ۲۷۲
۵. اکل مال به باطل بودن ۲۷۳

درس فقه ۲

رشته: دین و رسانه مقطع کارشناسی ارشد

- درس اول: مفهوم‌شناسی و ماهیت بیع، بررسی دیدگاه‌های فقها و ادله آن ۲۷۷
- مفهوم‌شناسی بیع در فقه ۲۷۷
- مفهوم‌شناسی بیع در حقوق ۲۸۰
- درس دوم: اقسام بیع: بیع نقد، بیع نسبه ۲۸۳
- بیع نقد ۲۸۴
- بیع نسبه ۲۸۴
- احکام بیع نقد و نسبه ۲۸۵
- درس سوم: اقسام بیع: بیع مرابحه، بیع مساومه ۲۸۹
- تعریف بیع مرابحه ۲۸۹
- شرایط بیع مرابحه ۲۸۹
- مرابحه در عقود بانکی ۲۹۱
- بیع مساومه ۲۹۳
- درس چهارم: اقسام بیع: بیع مواضعه، بیع التولیه، بیع حیوان، بیع صرف، بیع ثمار ۲۹۵
- بیع مواضعه ۲۹۵

۲۹۷	بیع التولیه
۲۹۸	بیع حیوان
۲۹۹	بیع صرف
۳۰۰	۱. مثلاً بمثل
۳۰۰	۲. یداً بید
۳۰۰	۳. تقابض در مجلس
۳۰۱	بیع ثمار
۳۰۳	درس پنجم: بیع ربوی
۳۰۳	تعریف لغوی و اصطلاحی ربا
۳۰۳	ادله حرمت ربا
۳۰۳	۱. قرآن کریم
۳۰۴	۲. روایات
۳۰۵	۳. اجماع
۳۰۵	اقسام ربا
۳۰۵	۱. ربا در قرض (ربای قرضی)
۳۰۵	۲. ربا در معامله (ربای معاملی)
۳۰۶	شرایط تحقق ربای معاملی
۳۰۶	۱. پیمانۀ واندازه گیری با وزن
۳۰۶	۲. هم جنس بودن ثمن و مثن
۳۰۷	استثنائات ربا
۳۰۷	تضییق حرمت ربا به ربای با بهره فاحش
۳۱۳	درس ششم: خرید و فروش خون
۳۱۳	ادله حرمت خرید و فروش خون
۳۱۳	۱. آیات
۳۱۴	۲. روایات

۳۱۵. ۳. اجماع _____
۳۱۵. خرید و فروش خون پاک _____
۳۱۶. خرید و فروش خون برای مصارف غیر خوراکی _____
۳۱۹. درس هفتم: خرید و فروش اسکناس _____
۳۱۹. تعریف پول _____
۳۱۹. سیر تاریخی اقسام پول _____
۳۲۰. پول در اسلام _____
۳۲۱. خرید و فروش پول _____
۳۲۲. شروط «مثلاً بمثل» و «یدا بید» در پول امروزی _____
۳۲۵. درس هشتم: احکام بیع متقابل _____
۳۲۵. تعریف قرارداد بیع متقابل _____
۳۲۷. دیدگاه فقهی درباره قراردادهای بیع متقابل _____
۳۲۷. ۱. استقلال قراردادهای بیع متقابل از عناوین مشهور معاملات _____
۳۲۸. ۲. جعاله بودن قراردادهای بیع متقابل _____
۳۲۸. ۳. اجاره بودن قراردادهای بیع متقابل _____
۳۳۱. درس نهم: احکام بیع با ثمن شناور _____
۳۳۱. تعریف بیع با ثمن شناور _____
۳۳۲. دیدگاه‌های فقهی درباره بیع با ثمن شناور _____
۳۳۷. درس دهم: احکام خرید و فروش اعضای بدن _____
۳۳۷. ضرورت خرید و فروش اعضای بدن _____
۳۳۷. دیدگاه‌ها و ادله فقهی خرید و فروش اعضای بدن _____
۳۳۷. دیدگاه اول: عدم جواز فروش _____
۳۳۸. ۱. مالک حقیقی بودن خدا _____
۳۳۸. ۲. مملوکیت مبیع در خرید و فروش _____
۳۳۸. ۳. بطلان بیع میته _____

- ۳۳۹ دلایل بطلان خرید و فروش میته
- ۳۳۹ الف) آیه کریمه
- ۳۳۹ ب) اجماع
- ۳۴۰ ج) روایات
- ۳۴۰ ۴. بطلان خرید و فروش اشیاء نجس
- ۳۴۱ ۵. مالیت نداشتن اعضاء
- ۳۴۱ دیدگاه دوم: جواز فروش
- ۳۴۲ ۱. استناد به اصل عملی
- ۳۴۲ ۲. استناد مالک بودن انسان
- ۳۴۲ الف) بنای عقلا
- ۳۴۳ ب) دلیل خاص
- ۳۴۳ ج) نظریه مشورتی
- ۳۴۳ دیدگاه سوم: قابلیت فروش بر مبنای حق تصرف
- ۳۴۷ درس یازدهم: احکام خرید و فروش در شرکت های هرمی
- ۳۴۷ آشنایی با فعالیت شرکت های هرمی
- ۳۴۸ ۱. شرکت های سرمایه پذیر
- ۳۴۹ ۲. شرکت های جذب مشتری بدون ارائه کالا یا خدمات
- ۳۵۰ ۳. شرکت های جذب مشتری با ارائه کالا یا خدمات
- ۳۵۲ ادله و دیدگاه های فقهی درباره شرکت های هرمی
- ۳۵۲ ۱. اکل مال به باطل یا درآمدهای نامشروع
- ۳۵۲ ۲. قمار
- ۳۵۳ ۳. بخت آزمایی
- ۳۵۳ ۴. قاعده لاضرر
- ۳۵۴ ۵. قاعده نفی غرر
- ۳۵۵ درس دوازدهم: احکام بیع زمانی (تایم شر)
- ۳۵۵ تعریف بیع زمانی (تایم شر) (Time-Share)

- دیدگاه‌های فقها درباره بیع زمانی ۳۵۶
۱. بیع زمانی از مصادیق اجاره ۳۵۷
۲. بیع زمانی از مصادیق عقد شرکت ۳۵۷
۳. بیع زمانی از مصادیق بیع به شرط مهایات ۳۵۹
۴. بیع زمانی از مصادیق صلح ۳۶۰
- درس سیزدهم: احکام خرید و فروش آثار هنری، فکری و معنوی ۳۶۳
- آشنایی با مالکیت فکری و معنوی ۳۶۳
- دیدگاه‌های فقهی درباره مالکیت معنوی ۳۶۴
۱. ادله و دیدگاه‌های موافقان مالکیت معنوی ۳۶۴
- الف) منطقه الفراغ ۳۶۴
- ب) قاعده حفظ نظام و دلیل عقل مستقل ۳۶۵
- ج) گسترش و توسعه در مفهوم ملکیت ۳۶۶
۲. ادله و دیدگاه‌های مخالفان مالکیت معنوی ۳۶۷
- الف) ناسازگاری مالکیت معنوی با قاعده تسلیط ۳۶۷
- ب) عدم اعتبار از سوی شارع ۳۶۸
- ج) ناسازگاری مالکیت معنوی با رسالت و قداست علم ۳۷۱
- د) غیر قابل تملک شخصی بودن حقوق مالکیت فکری ۳۷۱
- درس چهاردهم: احکام قرارداد اختیار (option) ۳۷۳
- مفهوم قرارداد اختیار معامله ۳۷۳
- دیدگاه‌های فقهی درباره قرارداد اختیار معامله ۳۷۵
۱. بطلان قرارداد اختیار معامله ۳۷۵
۲. صحت قرارداد اختیار معامله ۳۷۵
- راهکار اول: بیع حق ۳۷۶
- راهکار دوم: اعطای پول در برابر تعهد ۳۷۷
- راهکارهای دیگر ۳۷۷

- ۳۷۹ _____ درس پانزدهم: ماهیت اجاره
- ۳۷۹ _____ مفهوم لغوی اجاره
- ۳۸۰ _____ معنای اصطلاحی اجاره
- ۳۸۱ _____ ویژگی‌های عقد اجاره
- ۳۸۱ _____ ۱. عقد اجاره عقدی تملیکی است
- ۳۸۲ _____ ۲. عقد اجاره عقدی مُعَوَّض است
- ۳۸۲ _____ ۳. عقد اجاره عقدی موقت است
- ۳۸۴ _____ تفاوت اجاره با بیع
- ۳۸۷ _____ درس شانزدهم: انواع، ارکان و اقسام اجاره
- ۳۸۷ _____ انواع اجاره و مشروعیت آن
- ۳۹۰ _____ ارکان اجاره
- ۳۹۰ _____ ۱. عقد (قرارداد)
- ۳۹۱ _____ ۲. متعاقدین (دو طرف عقد اجاره)
- ۳۹۱ _____ ۳. موضوع اجاره
- ۳۹۱ _____ الف) عین مورد اجاره
- ۳۹۲ _____ ب) منفعت عین
- ۳۹۳ _____ ج) عمل
- ۳۹۴ _____ ۴. اجرت
- ۳۹۴ _____ اجاره سایت و کانال‌ها و گروه‌های در فضای مجازی
- ۳۹۷ _____ درس هفدهم: احکام اجاره
- ۳۹۸ _____ احکام مشترک اجاره اعیان و اعمال
- ۳۹۹ _____ احکام ویژه اجاره اعیان
- ۴۰۱ _____ احکام ویژه اجاره اعمال
- ۴۰۵ _____ درس هجدهم: مسائل مستحدثه اجاره (۱): اجاره به شرط تملیک
- ۴۰۵ _____ ماهیت اجاره به شرط تملیک

- ۴۰۶ حکم فقهی اجاره به شرط تملیک
- ۴۰۸ تفاوت‌های اجاره به شرط تملیک با عقد اجاره معمولی
- ۴۱۱ احکام و آثار قرارداد اجاره به شرط تملیک
- ۴۱۳ درس نوزدهم: مسائل مستحدثه اجاره (۲): سرفقلی
- ۴۱۳ تعریف سرفقلی
- ۴۱۶ دیدگاه‌های فقهی
- ۴۱۷ تعریف حق کسب و پیشه
- ۴۱۹ دیدگاه‌های فقهی
- ۴۲۱ درس بیستم: مسائل مستحدثه اجاره (۳): اجاره رحم (۱)
- ۴۲۱ تعریف رحم اجاره‌ای (رحم جایگزین)
- ۴۲۲ انواع روش‌های به کارگیری رحم اجاره‌ای
- ۴۲۲ ۱. رحم جایگزین کامل
- ۴۲۲ ۲. رحم جایگزین جزئی (نسبی)
- ۴۲۳ ۴. حکم تکلیفی اجاره رحم
- ۴۲۴ الف) آیات
- ۴۲۵ ب) روایات
- ۴۲۹ درس بیست و یکم: مسائل مستحدثه اجاره (۳): اجاره رحم (۲)
- ۴۲۹ نسب کودک ناشی از رحم اجاره‌ای
- ۴۳۰ نظر اول
- ۴۳۱ نظر دوم
- ۴۳۲ ارث
- ۴۳۴ نفقه
- ۴۳۶ حضانت و ولایت
- ۴۳۶ نظر فقها درباره رحم اجاره‌ای
- ۴۳۹ کتابنامه

مقدمه

آشنایی با درس

درس فقه ۱ و ۲ از جمله دروس مصوب رشته دین و رسانه است. این درس در سه واحد درسی طراحی شده است. هدف از این درس آن است که دانشجویان رشته دین و رسانه با مباحث فقهی حوزه معاملات آشنا شوند. در این درس با مفاهیم و نهادهای مهم فقهی همچون ملک، مال، شرط، اقسام و انواع شرط، عقد و اقسام و شرایط عقود، آزادی عقود، مشترکات قراردادها، شرایط متعاقدين و شرایط عوضین آشنا می شویم.

ضرورت

یکی از سوالاتی که ممکن است دانشجویان عزیز رشته دین و رسانه مطرح نمایند آن است که چرا در رشته دین و رسانه مباحث فقهی باید خوانده شود؟ برای پاسخ به این پرسش شایسته و بایسته است که بر روی عنوان رشته تمرکز کنیم. عنوان رشته «دین» و «رسانه» است. یعنی در این رشته مباحث دینی و مناسبات دین و رسانه مورد نظر و تمرکز یادگیری است تا دانشجوی مباحث رسانه را از دیدگاه دینی پیگیری کند. لذا ضروری است از فقه، کلام، فلسفه، اخلاق و عرفان برای تحلیل مسائل رسانه‌ای استفاده برد. همچنین از آنجایی که در رسانه و مسائل مرتبط با آن محتوای

تولید شده، قراردادهای رسانه‌ای و از این سنخ مسائل وجود دارد لذا ضروری است یک کارشناس دین و رسانه مسائل مربوط به ملک و مالکیت، عقود و قراردادها را به خوبی اطلاع داشته باشد. زیرا یا خود در سازمان‌های رسانه‌ای مشغول فعالیت می‌شود و یا این‌که به تحلیل مسائل مربوط به رسانه می‌پردازد که در هر دو صورت نیاز به آشنایی با مباحث فقهی دارد.

گذشته از این مطالب، دانشجویان جامعه المصطفی علیه السلام العالمیه به خوبی می‌دانند که این نهاد علمی، آموزشی، پژوهشی و تربیتی یک نهاد علمی است با تکیه بر تراث ارزشمند دینی و حوزوی و با توجه به اقتضائات دنیای معاصر تأسیس شده است. بنابراین دانشجویان جامعه المصطفی علیه السلام در گام اول یک طلبه محسوب می‌شوند و فارغ التحصیلان آن عالمان دینی می‌باشند که در اقصی نقاط دنیا به‌عنوان مرجع دینی، مذهبی و علمی شناخته می‌شوند، بنابراین زمینده نیست فارغ التحصیلان این نهاد مقدس با مباحث فقهی و حقوقی که از مهم‌ترین نیازهای جامعه مذهبی و دینی و دنیای معاصر می‌باشد، بی‌اطلاع باشند. خصوصاً نظام فقهی و حقوقی قوی و منسجم اسلامی که با ارائه آن با نظام‌های حقوقی دنیا مزیت‌های فراوانی دارد از جمله ضروری‌ترین نیازهای علمی یک فارغ التحصیل جامعه المصطفی علیه السلام العالمیه می‌باشد.

براین اساس ضروری است دانشجویان عزیز رشته دین و رسانه با مباحث فقهی به خوبی آشنا شوند تا در مدیریت، تحلیل و سایر مسائل پیرامون رسانه از نقطه نظر دینی مدیریت و تحلیل مبتنی بر آموزه‌های دینی و فقهی ارائه نمایند. به‌عنوان مثال: این سؤال در رسانه مطرح است که آیا محتوای تولید شده در رسانه‌ها اعم از خبر، تصویر و... قابل خرید و فروش است؟ پاسخ به این سؤال در گروه آن است که حقیقت «ملک» و «مال» مشخص شود و پس از مشخص شدن ماهیت این دو

می‌توان داوری کرد که آیا می‌توان بر «خبر» اطلاق «ملک» کرد. آیا از نظر عرف و شرع، «خبر»، مال محسوب می‌شود؟ اگر از نظر شرعی، بر خبر، ملک و مال صدق نماید طبیعتاً خرید و فروش آن نیز جائز خواهد بود.

جایگاه درس فقه ۱ و ۲ در منظومه فقهی

فقه‌ها برای طرح مباحث فقهی دسته‌بندی‌ها و تقسیماتی را مطرح کرده‌اند. شایع‌ترین تقسیم‌بندی مباحث فقه نزد فقهای شیعه دسته‌بندی محقق حلی در شرایع است که کتاب خود را در چهاربخش تدوین کرده است:

۱. عبادات

۲. عقود

۳. ایقاعات

۴. احکام^۱.

تقسیمات چهارگانه فوق خود نیز به ۵۲ باب منشعب گردید. که جدول زیر بیان‌گر آن است:

ردیف	بخش	ابواب و زیرشاخه‌ها
۱	عبادات (مربوط به آن دسته از اعمالی است که به قصد به دست آوردن منفعت یا دفع کردن ضرر اخروی باشد. البته منافع و آثار دنیوی نیز بر عبادات مترتب است.	کتاب طهارت کتاب صلاة کتاب صوم کتاب اعتکاف کتاب زکات کتاب خمس کتاب حج

۱. محقق حلی، شرایع الاسلام، ج ۱، ص ۱۹، ۱۶۳؛ ج ۲، ص ۵۳، ۱۳۵.

<p>کتاب عمره کتاب جهاد کتاب امر به معروف و نهی از منکر</p>	<p>قصد قربت در عبادات (ضروری است)</p>	
<p>کتاب تجارت کتاب رهن کتاب مفلس کتاب حجر کتاب ضمان کتاب صلح کتاب مضاربه کتاب مزارعه و مساقات کتاب ودیعه کتاب عاریه کتاب اجاره کتاب وکالت کتاب وقف و صدقات کتاب هبات کتاب سبق و رمایه کتاب وصایا کتاب نکاح</p>	<p>عقود (قراردادهایی است که تحقق آن‌ها احتیاج به دو طرف دارد.)</p>	۲
<p>کتاب طلاق کتاب خلع و مباراة کتاب ظهار. احکام «کفارات» به عنوان «لواحق» این کتاب آورده شده است.</p>	<p>ایقاعات (قراردادهایی یک طرفه است که تحقق آن‌ها احتیاج به یک طرف دارد)</p>	۳

<p>کتاب ایلاء کتاب لعان کتاب عتق کتاب تدبیر و مکاتبه و استیلا کتاب اقرار کتاب جعاله کتاب آیمان کتاب نذر</p>		
<p>کتاب صید و ذباحت کتاب اطعمه و اشربه کتاب غصب کتاب شفعه کتاب احیاء موات کتاب لقطه کتاب ارث کتاب قضاء کتاب شهادت کتاب حدود و تعزیرات کتاب قصاص کتاب دیات.</p>	<p>احکام (منظور چیزهایی است که نه عبادت است و نه نیازی به قرارداد و صیغه دارد، بلکه حکم خدا در این موارد، بدون نیاز به اجرای صیغه جریان می یابد.)</p>	<p>۴</p>

براین اساس مباحث درس فقه یک تحت بخش «معاملات» و زیر شاخه «کتاب تجارت» قرار می گیرد. کتاب تجارت خود دارای مباحثی است که از جمله آن مباحث عقود و شرایط متعاقدين و شرایط عوضین است. این ترتیب را از ابتکارات فقیه ایستاده بر

قله فقاہت، شیخ اعظم انصاری رحمۃ اللہ علیہ می‌توان بر شمرد. ایشان در کتاب گرانسنگ «مکاسب محرمة» تقسیم‌بندی زیر را ارائه کرده است و فقهای بعد از ایشان نیز همین ترتیب را دنبال کرده‌اند. تقسیم مباحث بیع و عقود شیخ انصاری به شکل زیر است:

۱. بیع و حقیقت آن
۲. اقسام حق
۳. حقیقت معاطات
۴. الفاظ بیع (الفاظ ایجاب و قبول)
۵. شروط عقد
۶. احکام مقبوض به عقد فاسد
۷. شروط متعاقدین
۸. اجازه ورد
۹. مسئله ولایت از جمله ولایت فقیه
۱۰. مسائل متفرقه
۱۱. شرایط عوضین
۱۲. تنبیهات بیع

سرفصل‌های درس فقه یک نیز تا حدود زیادی منطبق بر تقسیم‌بندی شیخ انصاری است. البته به جز بررسی نظرات و دیدگاه‌های شیخ انصاری، به بررسی دیدگاه‌های دیگر فقها نیز پرداخته می‌شود. همچنین برای آشنایی دانشجویان عزیز با تأثیر مباحث فقهی در قوانین، در برخی از دروس به قوانین ایران که سعی شده است منطبق بر فقه اسلامی باشد نیز اشاراتی می‌گردد تا دانشجویان ضمن آشنایی با مباحث فقهی، با کاربرد آن در قانون‌گذاری آشنا شوند و کم و بیش با قوانین مدون یک کشور اسلامی نیز آشنا گردند.